

I. GOLUBISHKO
Kamyanetz-Podilskiy

THE ANALYSIS OF LITERARY WORK IN THE CONTEXT OF INTERSPECIFIC RELATIONSHIPS

The article deals with the problem of using the ability of interspecific comparative studies analyzing the literary work. Different points of view are listed in the article, concerning to the definition of the term, distinguishes its controversy in the modern literature, which is defined by different styles of data for study. The author submits that the context of literary work (for example, «The Divine Comedy» by Dante) can be understood profoundly and precisely, if consider it's as the literary synthesis.

Key words: literary work, comparative studies, interspecific relationships, picture, gravure.

И. Ю. ГОЛУБИШКО
г. Каменец-Подольский

АНАЛИЗ ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ МЕЖВИДОВЫХ СВЯЗЕЙ

Статья посвящена проблеме использования возможностей межвидовой компаративистики в процессе анализа литературного произведения. Доказано, что содержание литературного произведения может быть воспринято глубже и точнее, если рассматривать его как синтез литературы и живописи.

Ключевые слова: литературное произведение, компаративистика, межвидовой анализ, иллюстрация, гравюра.

Стаття надійшла до редколегії 24.03.2015 р.

УДК 821.161.2

Л. М. ГОРБОЛІС

м. Суми

Larisa-Gorbolis@mail.ru

ХУДОЖНЄ ВІДОБРАЖЕННЯ МОДЕЛІ «УКРАЇНЕЦЬ-ТОТАЛІТАРНА СИСТЕМА» В ОПОВІДАННІ Є. КОНОНЕНКО «ЗУСТРІЧ У САН-ФРАНЦИСКО»

У статті на основі оповідання сучасної української письменниці Є. Кононенко «Зустріч у Сан-Франциско» через блок причинно-наслідкових зв'язків висвітлюється руйнівний вплив тоталітарної системи на родинні стосунки кількох поколінь українців. За допомогою активно залученого у творі прийому ретроспекції акцентовано на трагедії молоді патріотично налаштованої сім'ї українців, члени якої змушені були розлучитися/виїхати за кордон, щоб зберегти собі життя.

Ключові слова: патріотизм, національні засади, самобутність, еміграція.

Зацікавленість літературознавців проблемою еміграції пояснюється її важливістю в українському суспільстві та актуалізацією у вітчизняному письменстві останніх десятиріч. Дослідників цікавлять особливості вияву національної самобутності героя-українця в різних ситуаціях та обставинах. Низка аспектів, пов'язаних із питанням художнього відображення проблем еміграції, заробітчанства представлено у працях Є. Барана, Я. Поліщука, В. Пилинського. Оповідання Є. Кононенко «Зустріч у Сан-Франциско» – твір, що доповнює матрицю художніх творів із проблем еміграції й вирізняється найперше тим, що адресоване всім, хто все ще захоплюється СРСР і мріє про повернення в минуле, а також украї-

нцям, хто прагне більше знати про добу, коли Радянський Союз був «найпідступнішою, найогиднішою, найжорстокішою формою новітньої російської імперії – тюрмою народів» [6, 6]. Одвічні проблеми батьків і дітей, кохання, а також внутрішньородинної культури у творі сучасної української письменниці набули нового потрактування, оскільки висвітлюються у контексті українських реалій 80-х рр. ХХ ст.

Мета статті – на основі оповідання сучасної української письменниці Є. Кононенко «Зустріч у Сан-Франциско» з'ясувати роль національного в культурі життєдіяльності українців різних поколінь.

В оповіданні з різним ступенем деталізації художньо відображено життя кількох поко-

лінь українців, долі яких нещадно понівечила радянська система. Першоплановими є стосунки двох закоханих, патріотично налаштованих молодих людей (у творі вони без імен – Він і Вона), які вирішили одружитися. Епізоди-слайди з життя героїв Є. Кононенко логічно розташовуються у контекстуальній площині праці І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Заявлені в оповіданні Є. Кононенко проблеми відокремлені від 1965 р. – часу написання праці українського дисидента – двома десятиріччями. Стисло, через показові епізоди життя різних поколінь Є. Кононенко відтворила суспільно-політичне життя в Україні у 80-х рр. ХХ ст. Хронотопіка оповідання багатопланова: авторка художньо відобразила події 18-річної давнини (із фрагментарними екскурсами в минуле) і зустріч, що була схожа на «гірке й нездарне з'ясування давніх стосунків, де немає суддів, немає істини, немає нічого» [5, 217].

Зафіксована в ретроспективному ключі атмосфера суспільно-політичного життя в Україні середини 80-х рр. ХХ ст. є ключем до 1) осмислення стосунків у родині між старшим і молодшим поколінням, 2) пояснення причин розходження світоглядних позицій героїв-українців. Як відомо, це був час панування «політики тотального придушення національно-культурних інтересів українського народу» [2, 18], нав'язування догм, час, коли відкрите й щире вболівання за долю України, обстоювання національних інтересів загрожувало життю українців моральним, фізичним і психологічним терором. Тоталітарна система педантично «працювала» зі свідомістю українців, формуючи з них покручів. Сучасний дослідник Ю. Бондаренко зауважує: «Усе починається з того, що в ХХ ст. етнічна самототожність індивіда нерідко була підставою для насильства над ним. Якщо особа зрікалася українства, світ ставав до неї відносно терпимішим і толерантнішим. Отже, кожному доводилося пройти через екзистенційний вибір – відмежування від своєї національності і здобути абсурдне полегшення чи залишитися в ній і зазнати фізичного та психологічного нищення» [1, 64]. Тобто, щоб вижити, українець мав відректися від національного.

Фрагментарний екскурс у дитинство – важлива інформація для розуміння української

сутності головного героя оповідання. Його сім'я знехтувала Україною, українськими традиціями формування родинних засад на принципах гуманізму, демократизму та поваги до особистості. Батько працював в органах: «У тих самих, найстрашніших. Не у внутрішніх, а в таємних» [5, 224]. Більше про його роль і значення як батька у творі не йдеться – система пожерла його любов, повагу, довіру до сина, як, власне, і сина до нього. А мати, «тіпа» історик чи філософ» [5, 224], захистила дисертацію по боротьбі з буржуазним націоналізмом періоду шістдесятих-сімдесятих, працює також у Москві на кафедрі. Образ матері є одним із найколеритніших у творі. Він – доказовий «факт» незворотної деформації в підсоветській Україні жінки, яка свідомо не виконує ролі берегині роду, цілеспрямовано зневажає національне. Слушним є пояснення Є. Сверстюка: «Взагалі людина з втраченою національністю і традицією є людина травмована, часто закомплексована. Вона приховує комплекси неповноцінності і прагне компенсації» [9, 16]. Руйнівна – з ефектом катастрофізму – місія матері полягає в тому, що, керована і контрольована деморалізованими партійними та іншими монстрами-структурами, вона не дбала про духовну територію своєї сім'ї, свідомо знеособлювала свого сина, робила абсурдним життя, руйнувала молодий організм свого нащадка зсередини, заперечувала його саморозвиток. У цих негативних проявах жінка ніби компенсувала свою материнську нереалізованість.

У дитинстві головний герой твору не знав батьківської любові. Він «із люттю пригадував» [5, 224], як батьки його карали при гостях, а «всі жерли за столом, поки він стояв у кутку...» [5, 224]. Це болючі події з високим ступенем травмування героя, що запам'яталися надовго, як, власне, поїздки батьків на курорти, коли його виряджали «до паскудних піонерських концтаборів» [5, 224], як сповнені образи й нерозуміння епізоди, коли категорично забороняли запрошувати друзів, хоча в нього була окрема кімната і власний телевізор, і дорогий магнітофон. Образа на батьків із роками задавнювалася. Його не розуміли рідні, вдома він не відчував захисту й підтримки. Дім не був для нього надійним схроном, що не прийнятно для українця – не було гар-

монії, затишку, душевного комфорту – тут забороняли бути собою. Люди й предмети в домі були головному героєві чужими, що негативно позначалося на його внутрішніх структурах: спрощення внутрішнього світу особистості, звуження можливостей самореалізації, зневіра в людях тощо. Наголосимо, що простір їхньої оселі був позбавлений української атрибутики, адже з сина треба було виховати советікуса.

Чоловік усе життя пам'ятав минуле, у якому був позбавлений права мати персональний простір, власну думку, позицію, вільний вибір. Він тривалий час не міг забути дитинство, в якому був нещасним, зайвим, забутим, непомітним для батьків. Згодом образа, небажання дорослих ураховувати інтереси, реагувати на запити породжують у юнака внутрішній (а згодом і зовнішній) спротив несправедливості.

За допомогою введених у твір фактів із життя головного героя Є. Кононенко наголошує, як на територію української родини посягнула тоталітарна система. Про доноси, а також недремне «око» партії у врегулюванні шлюбних стосунків, контролюванні морального клімату в родині в оповіданні не йдеться. Проте загальновідомо, що чи не кожна українська родина зазнала репресій, принижень, поганьблення віками складених норм. Тому навіть через покоління в українців спрацьовував інстинкт самозбереження й вони зрікалися українського, самовільно ставали вбогими на національну гідність, ментально деформованими. «Таким чином у людини вибивалася внутрішня опора належності до чогось потужного, здатного фізично та психологічно захистити – зокрема сильної нації, її душевної та суспільної традиції, перебуваючи в якій здобуваєш самоцінність як особистість» [1, 66–67].

У головного героя оповідання Є. Кононенко «Зустріч у Сан-Франциско» тогочасна система, а також батьки та, очевидно, й школа забрали право почуватися вільним, говорити українською мовою, мати свою думку. У нього, скористаємось влучним спостереженням І. Дзюби, забрали «найголовніше людське право – бути спокійним за історичну долю своєї Вітчизни, свого народу, своєї культури, своєї мови» [2, 13].

Ставши дорослим, герой «заговорив українською, щоб бути не таким як вони, підлі й скупі» [5, 224]. Так був обраний вектор дієвого спротиву свідомого українця зовнішнім обставинам, тоталітарному ладу. Протистояння українця й системи відбувалося за жорстокими й несправедливими правилами. Він розумів необхідність захистити *українське й себе в ньому*. І мова стала його захистом та водночас і протестом, бунтом проти несправедливості, ментальної усередненості, національного знекровлення. Він, син батьків, які говорили російською, «відчув глибоку внутрішню потребу звернутися до якоїсь норми поза собою (курсив наш. – Л. Г.), вищої за себе» [7, 50], якій він добровільно підпорядкувався. Спрацювала, очевидно, глибинна внутрішня шляхетність. Його бажання зринуло з його органічних начал, як заданість, що проявила його сутність у важливий момент себе-захисту.

«Люди, – наголошував О. Потебня, – як правило, добровільно не відмовляються від своєї мови, між іншим, у силу безсвідомого страху перед спустошенням свідомості» [8, 172]. У ставленні героя до рідного слова конкретизується екзистенційна площина внутрішнього «я» героя. Він *цінує себе в мові і з мовою*, яка надає йому внутрішньої впевненості, живить енергію спротиву, добре розуміючи, що на мову, на себе-розуміння має повне право, як, власне, має й обов'язок перед мовою. Тут слушною є думка В. Стуса: «Людина завжди мусить відчувати єдиний обов'язок – бути сином землі. Справляти свій земний обов'язок, тобто бути вірним самому собі, ще точніше – тим земним силам, які в тобі закладені» [10, 363]. Герой оповідання Є. Кононенко відчув потребу чесного себе-розуміння. Його внутрішній потенціал самоактуалізував потребу в українському – герой відчув природність і потрібність українського. Сила рідної мови, а також культура й архіви його пам'яті виявилися потужнішими від духовних зв'язків героя з батьками, які зреклися України й рідної мови.

Зустрівшись із дівчиною, яку покохав, головний герой зрозумів, що їх об'єднало не лише щире почуття, а й глибоке відчуття рідного, українського. «З неї кепкували, – чого б це вона отак раптом, навернулася в українство? Щоправда, побачивши його, університетські подруги позаздрили їй. Адже він був високий

і гарний, заради такого хлопця можна заговорити й албанською» [5, 225]. Вона захоплювалася його щирим патріотизмом; спілкування з ним відкривало нові шляхи самопізнання й гордості. Старенький дід його добросердної бабусі, сад із вишнями створювали атмосферу довіри й любові, де їм було комфортно.

Він ніде не працював, а на той час «це був виклик лицемірній системі, а не вияв маргінальності» [5, 225], це був 1984 рік, «про який вони читали в перекладі з англійської в російському самвидаві» [5, 225]. Він сміливо виступав проти уже складеного й міцно заґрунтованого в Радянському Союзі (і в його родині!) стереотипу про другосортність українського. А згодом «настав день, коли він зник. Вона була готова до цього» [5, 225]. Перебравшись жити вагітною до своєї мами в комуналку, відчула, що її «божевільне кохання закінчилося» [5, 226], що він більше ніколи не обніме її і не пригорне, й не скаже лагідного слова – «будуть тільки горе й мука. Щастя ніколи не повернеться» [5, 226].

Політична діяльність молодого українця залишається у творі «за кадром». Лише з короткої «ремарки» стає відомо про його арешт за розповсюдження нелегальної літератури, вживання української мови, національні переконання, за те, що, слушно тут запелювати до думки І. Дзюби, перевищив «допустиму дозу прихильності до української мови» [2, 9].

Перебуваючи у в'язниці, він жив думками про сім'ю, кохану дружину, яка його розуміла й чекала. Вольова спроможність героя була висока. А коли з'явилась його мати, «доктор наук з боротьби з націоналізмом» [5, 226], то почалося «щоденне, навіть цілодобове промивання мізків. Газова атака. Психотропний розстріл. Безконтактне повішання. І прописка про нерозголошення після кожного сеансу» [5, 226], – так згадує ті страшні дні його дружина. «Він же ідіот! – говорила про сина мати. – Уп'явся в цей безперспективний український націоналізм! Як фахівець знаю: тут майбутнього нема» [5, 229]. Такий безапеляційний прогноз озвучує одна з представниць тієї системи, тих служак, котрі назавжди погрузли у фальші комуністичних доктрин. І тут знову слушним є коментар із праці І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»: «...бо хіба ж «нормальна людина» стане *дуже* (курсив

І. Дзюби. – Л. Г.) хотіти того, проти чого діють усі обставини життя і всі настрої офіційного суспільства» [2, 10].

Його мати, працюючи над дисертацією про боротьбу з буржуазним націоналізмом, теоретично й практично (!) вела боротьбу з патріотично налаштованим рідним сином, боротьбу з українським – історією, культурою, звичаями, традиціями тощо. Система жорстоко відібрала у батьків сина, що було *закономірно* (!) для країни, де патріотизм, непідробна цікавість до минулого були злочином, «де не викладалася в університетах історія цієї країни, де історія вважалась чимось забороненим, ворожим і контрреволюційним» [3, 43].

Молода закохана жінка, яка носила під серцем дитину, – героїня оповідання – під нестерпним натиском свекрухи змушена була ініціювати розлучення. Чоловік розцінив її учинок як зраду, «найстрашніший її різновид, коли зраджено тих, хто довірився зрадникові усією душею» [5, 229]. Довіру й сподівання героя безжально розбив обман дорогої людини. Лише через багато років він дізнається про справжні причини відречення дружини.

Саме від свекрухи вона дізналася: «...він, твій горе-чоловік влип по горло й вище. Йому шиють страшні звинувачення» [5, 227]. І, щоб урятуватися від страшних катівень чи заслання, він мав бути прописаним у Москві, в батьків – так з'являлася можливість виїхати за кордон. Як відомо, від післявоєнних часів виїзд із Радянського Союзу пересічним громадянам був неможливим. Карально-правові структури держави добре усвідомлювали загрозу консолідованої української громадськості світу тоталітарній системі, адже, як стверджує С. Козак, «українська еміграція – історичний вигреш України в Москві. Звісно, дуже шкода, що мільйони людей змушені були з різних причин покинути рідний край... Наша діаспора, факт її існування й діяльності – вбивчий прорахунок ворога, вияв його геополітичного безсилля. Внесок діаспори в незалежнення України від Московії, коли на батьківщині людиність значною мірою була комуністично-зазомбованою, – неоцінений» [4, 12]. Виїхавши за кордон, український емігрант міг бути потенційним і дієвим опозиціонером радянській системі, організатором різноманітних, спрямованих на утвердження української

ідеї заходів – виступи у ЗМІ, організація мітингів, громадських об'єднань, видання друкованої продукції тощо.

Але, щоб урятуватися від таборів і виїхати за кордон, героєві оповідання Є. Кононенко «Зустріч і Сан-Франциско» необхідно було розлучитися, і «найкраще це зробити, поки не народиться дитина і поки він сидить» [5, 227]. Після звільнення з в'язниці, очевидно, не без клопотання впливових родичів, він виїхав із Союзу, зрікшись батьків. Молода жінка довго пам'ятала його, цікавилася долею, а згодом, коли Україна здобула незалежність, намагалася пов'язати свою долю з патріотично налаштованим хлопцем, проте вчасно зрозуміла, що для створення родини мають бути ще й почуття.

Важливим для глибокого розуміння загальної концепції оповідання є ще один образ представника старшого покоління інтелігенції – її матері, вчительки російської мови й літератури, на дні серця якої десятиріччями таїлася образа на свекруху – селючку (з неповною початковою освітою), яка при першому візиті її, випускниці російської філології, котра носила під серцем нащадка роду, тільки-но вони з чоловіком увійшли на подвір'я після п'яти кілометрів пішки від електрички, «тицьнула їй сапу в руки» [5, 223]. Через багато років, коли її дочка, скінчивши перший курс університету, «безтямно закохалась у хлопця, який називав себе свідомим українцем, то мама сприйняла це як непоправну життєву катастрофу» [5, 223]. А коли свекруха у зв'язку з аварією в Чорнобилі запропонувала їй переїхати з дитиною до Москви, то мати прийняла допомогу від осоружних родичів із такими коментарями: «Принаймні московська наволоч, на відміну від селянської, не змусить бідну дитину копати город...» [5, 230]. Як бачимо, до образи, що виникла в побутовій площині, долучаються гнів і зневага. Відчуття презирства до свого (мови, культури, носія цієї культури тощо) – це свідчення не лише прорахунків у роботі над собою і себе-творення її матері, що мали катастрофічні для родини наслідки, а й результат складних процесів денационалізації, що охопили різні сфери життя українців.

Зневажена малокультурною селянкою-українкою культурна філолог-русистка на все

життя зненавиділа українське, бо (!) цьому сприяв ще й тогочасний режим, зокрема всеохопний процес русифікації. Ця травмована системою жінка, як згадував герой про свою тещу, «мотала перед моїм обличчям своїм пальцем і верещала: «Російська культура не-зрівнян-но багатша за українську! Не-зрівнян-но!» [5, 220]. А він упевнено відповідав: «Так, звичайно, російська культура багатша! Але ж то імперська культура, яка тягне до себе живі соки усіх поневолених народів» [5, 220]. Вона його не чула, однак він залишився переконаним у своїх думках навіть після двох десятиріч розлуки з Батьківщиною.

Небажання українців відчувати в собі українське спричиняє, за І. Дзюбою, «глибоку травму національного організму» [2, 7]. І найбільша проблема в тому, що переважна більшість українців не бачила потреби звільнитися від цієї за давньої травми – так виникла загроза невиліковності українського організму, а також спадкова хвороба меншовартості наступних поколінь. У таких українців не спрацьовували ні національний інстинкт, ні інстинкт самозбереження, ні природна інтуїція. Більше було таких, додає І.Дзюба, «хто склав собі уявлення, що для свого комфортного самопочування у світі мислі та культури він зовсім не потребує української мови, що українська периферія цього світу його не має цікавити. Хай, мовляв, українська культура спершу досягне такого і такого-от рівня... (залишаю осторонь питання про те, що дуже часто у такий спосіб просто блефують особи, які не мають жодного уявлення про культуру взагалі – ні про яку)» [2, 7]. Процитована думка – супровідний матеріал-характеристика «списаного» з життя старшого покоління героїв оповідання Є. Кононенко «Зустріч і Сан-Франциско».

Її мати змушувала онука, дитину двох із половиною років, завчати фрази на зразок «хохли – козли», що їх хлопчик гордо демонстрував, коли мама приходила додому, – «не кажучи вже про інвективу «Русский народ один к победе приведет», з особливим наголосом на отому гордому подвійному» [5, 233]. Єдину, кого мати сприймала із зятевої родини, була його бабуся: «Старенька завжди передавала її мамі квіти – нарциси, тюльпани, півонії, жоржини, хризантеми. Бабуся говорила не на

«русько-українським», а доброю українською. І мама, за всієї відрази до ситуації, була змушена визнати, так, його бабуся – то не її свекруха із сапою... Така добра українська ще іноді трапляється. Але всі ці люди вимирають, а молоді вже так не говорять. І в твого милого мова штучна, як у диктора...» [5, 224].

Історія їхнього кохання завершилася: він виїхав до Америки, вона невдовзі також, забравши з собою сина. Потім шукала його за кордоном – була «цікавість до світлих і темних сторін його долі» [5, 236]. Його батьки також шукали свого сина у Нью-Йорку, він про це знав. «Але краще остаточно здохну, аніж зустрінусь із ними» [5, 236], – такий був його вердикт рідним *батькам*, які позбавили його *Батьківщини*.

Причини від'їзду за кордон в обох були різні: вона, втомившись від совкізму, за шлюбним оголошенням виїхала «подалі від України» [5, 217], тому отримала від нього образливий докір – «американська підстилка» [5, 220]; він виїхав, щоб уникнути політичних переслідувань. Вона стала багатою американкою, спокійною гладкою жінкою «з оксамитовою шкірою й розкішною білозубою усмішкою» [5, 216]. Він – засмаглий, похмурий волоцюга з безпорадними руками з поламанною пластиковою ложкою – таким вона побачила його в дешевій харчевні в Сан-Франциско через 18 років розлучення.

Розв'язка всієї висвітленої в оповіданні історії – в двох прикінцевих сторінках твору, що є промовистим підсумком для осмислення проблематики і концепції твору, мотивів поведінки героїв тощо.

Перше. Коли померла її мама – ревна прихильниця всього російського – у київській квартирі, серед старовинних світлин і листів, вона знайшла свої вірші, що «складала в роки... божевільної закоханості. Вона про ті вірші зовсім забула, а мама дбайливо берегла їх разом із українськими книжками, які давав він їй у ті далекі роки. Берегла у найзаповітнішому місці, не викинула, не знищила... Як воно все заплутано в цьому світі й людських душах!» [5, 240]. Мати при зовнішньому вираженні недовіри й зневазі до значенності національного все життя таїла внутрішню прихильність до українського. Так письменниця колоритно змодельовала образ українця з

болюче роздвоєним авторитарною системою «я».

Друге. Сина до своєї матері вона не возила, пояснюючи це так: «Коли я зрозуміла, що не зможу виховати його українцем, що мене всі кинули, а я сама не зможу, я вирішила: значить російської він також не знатиме. І Бог допоміг мені в цьому, пославши мені мого (другого. – Л. Г.) чоловіка. Син прекрасно почувується американцем. Значить, так судилося» [5, 241]. А згодом син забув російську, забув «паскудне «хохли-козли», але забув і «Сказку про царя Салтана», й «Конька-Горбунка». Вивчив Humpty-Dumptyi God Bless America» [5, 239].

Третє. При зустрічі він зізнався, що багато страждав, що його мучили докори сумління. «Але я заспокоював себе одним: я дав їй Україну. Вона полюбила те, що я сам любив найбільше за все у світі. Те, що годиться любити кожному, хто народився й виріс на нашій землі. Так, я не вартий великої любові, але Україна варта! А виходить, я тобі України не дав» [5, 241]. Він дорікнув собі, а також і їй, що, довіривши їй сина й Україну, вона їх не зберегла. Це щемливий монолог-розчарування, який він виголосив через 18 років розлуки.

Четверте. Вона не взяла, «не зуміла взяти від нього дару, який, зрештою, вищий за безладдя людських стосунків, вищий за гіркі життєві зради, за тяжкі побутові сварки. І вона хотіла його взяти, дуже хотіла! Чому ж не взяла?» [5, 242]. Запитання залишається відкритим, але тимчасово.

П'яте. Її відповідь на поставлене запитання: «...так сталося тому, що ти й сам (України. – Л. Г.) не мав» [5, 242]. Проте цієї репліки він уже не почув.

Є. Кононенко художньо відтворила масштаби трагедії кількох поколінь українців, позбавлених Батьківщини – хто виїхав за кордон, хто змушений був жити в Україні без України. Кожне покоління зображених в оповіданні українців було психологічно травмованим імперською «тюрмою народів». Українство для головних героїв твору не стало насолодою, радістю чи гордістю. Її життя за межами Батьківщини було сповненим туги за першим справжнім і щирим коханням, його – всуціль невлаштованим. Акцент на дитину – майбутнього громадянина України – теж не спрацю-

вав: син не знає рідної мови, не спілкується зі старшим поколінням родичів, живе за межами України. Для нього Україна – територія, а не Батьківщина. Життєві сили головних героїв оповідання скеровані в непродуктивне русло, бо герої позбавлені енергії творення, себе-реалізації, адже несуть у собі той непроминальний біль, що заважає їм повноцінно жити. В обох героїв зник сутнісний сенс життя: вона заповнює свій час виставками, музеями, поїздками по світу; він не зізнається собі у беспорядності й безперспективності. За кордоном українське в ньому збереглося, проте воно в цих умовах не продукується, не приносить користі. Кожен із героїв прирік себе на життя без Батьківщини, позбавивши Батьківщини ще й свого нащадка. Твір написаний 2006 р., проте авторка не повернула героїв у вільну й незалежну Україну, очевидно, завагавшись чи впоралися герої з завданою радянською системою травмою, чи зможуть адеква-

тно зреагувати на українські реалії. Риторичність фіналу викликає багато запитань і ще більше відповідей.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Ю. Національна парадигма українського екзистенціалізму / Юрій Бондаренко // Слово і Час. — 2003. — № 6. — С. 64—69.
2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / Іван Дзюба. — К.: ВД «КМ Асademіа», 1998. — 276 с.
3. Довженко О. Сторінки щоденника (1941–1956) / Олександр Довженко. — К.: Вид-во гуманіт. літератури, 2004. — 384 с.
4. Козак С. Від Нового Ульма – до Детройта / Сергій Козак // Літературна Україна. — 2014. — 11 грудня. — С. 12.
5. Кононенко Є. Зустріч у Сан-Франциско: збірка оповідань / Євгенія Кононенко. — К. ПП «Дуліби», 2006. — 264 с.
6. Косів М. Поезія Василя Симоненка як символ епохи шістдесятництва / Михайло Косів // Літературна Україна. — 2015. — С. 6—7.
7. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори / Хосе Ортега-і-Гасет. — К.: Основи, 1994. — 420 с.
8. Потебня А. Мысль и язык / А.А. Потебня. — К.: Синто, 1993. — 192 с.
9. Сверстюк Є. Блудні сини України / Євген Сверстюк. — К.: Т-во «Знання України», 1993. — 256 с.
10. Стус В. Таборовий зошит: Вибрані твори / Василь Стус. — К.: Факт, 2008. — 452 с.

L. GORBOLIS

Summary

ARTISTIC REFLECTION OF THE MODEL «UKRAINIAN-TOTALITARIAN SYSTEM» IN THE STORY «MEETING IN SAN FRANCISCO» BY E. KONONENKO

In the article on the basis of the story «Meeting in San Francisco» by modern Ukrainian writer E. Kononenko through the block of causality one highlights the devastating impact of the totalitarian system on the relationships of several Ukrainian generations. With help of the active involvement the technique of retrospection in the work there was accented on the tragedy of a young Ukrainian patriotic family, whose members were forced to leave / go abroad to save their lives.

Key words: patriotism, totalitarian system, national foundations, identity, emigration.

Л. М. ГОРБОЛІС

г. Сумы

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОТОБРАЖЕНИЕ МОДЕЛИ «УКРАИНЕЦ-ТОТАЛИТАРНАЯ СИСТЕМА» В РАССКАЗЕ Е. КОНОНЕНКО «ВСТРЕЧА В САН-ФРАНЦИСКО»

В статье на основе рассказа современной украинской писательницы Е. Кононенко «Встреча в Сан-Франциско» через блок причинно-следственных связей освещается разрушительное воздействие тоталитарной системы на родственные отношения нескольких поколений украинском. С помощью активно вовлеченного в произведении приема ретроспекции акцентировано на трагедии молодой патристически настроенной семьи украинцев, члены которой вынуждены были расстаться / выехать за границу, чтобы сохранить себе жизнь.

Ключевые слова: патристизм, тоталитарная система, национальные основы, самобытность, эмиграция.

Стаття надійшла до редколегії 8.04.2015 р.